

A NÉP BARÁTJA

(33. Röpir.)

BÁTHORY SÁNDORTÓL.

Kedves Polgártársaim!

Napoleon és Vilmos porosz király közt még alig történt meg a hónapokkal ezelőtt már világszerte kürtölt compiegnai találkozás és a császári fővárosban Párisban legott egy röpirat kelt „Napoleon császár és Vilmos király” czim alatt mely Poroszország jóllétére a franciaországgal való szoros szövetekezést ajánlja, mint legbiztosabb utat és módot.

Amellett e csatlakozáshoz még bizonyos kívánalmak vannak tűzve, jelesen:

Olaszország elismerése; egyesülés Francia és Angolországgal a dunai fejedelemségek egyesítésének kivitelére nézve s Franciaországgal leendő kereskedelmi szerződés megkötése. Ugylátszik e röpirat szerzője, egy hármasszövetségnek létrehozását ohajtaná üdvösnek, Európa megfékezésére s erre Francia-Angol és Poroszországot véli hivatottnak. A gondolat nem rossz, ha tekintjük az említett hatalmakat akár pénzügyi, akár hadi szempontból. De mindezek felett legnagyobb fontossággal bír e nevezetes röpiratban egy felmutatott levél, melyet a francziák császára intézett volna a porosz királyhoz. E levélben aziránt nyugtatja meg Napoleon a porosz királyt, hogy ne tartson semmitől, mi a tartós békét legkevésbé is megzavarhatná, ha úgy tesz Vilmos ő Felsége, mint azt ő nekik bádeni találkozásukkor már említette. — Ezután azt mondja Napoleon, hogy ő, ambátor így meg úgy szeretné ha Vilmos király tenne: mindamellett is teheti e nyilatkozatával, amit legjobbnak vél, sőt

nyilvánosság elé is bocsáthatja — ha úgy tetszik, mert ő zsákba kötve nem árul macskát. Majd szörmentében, csak úgy utána veti úgy könynyedén, mennyire igyekezett a nápolyi királyt is arra birni, hogy hallgasson a higgadt ész szavára, de mivel nem hajtott a jótanácsra, bezzeg hogy megitta a levét stb. Innen áttér annak nyilvánítására, hogy Franciaországnak voltaképen eszeágában sincs hódítani s ezáltal területét nagyobbítani s mindent a mit tesz, csupán becsületből és saját méltósága érzetéből teszi. Ismétli, hogy egyetlen ohajtása, hogy a béke a lehetőleg fentartassék s e végett fordul a porosz király ő Felségéhez, mint akinek szerinte azon magasztos hivatás jutott, miszerint a naponkint fokozódó aggodalmakat Németországban eloszlassa, a német nép vezetője legyen s azt valódi hivatásához juttassa. Ha nem csalódom, említettem közelebb kedves polgártársaimnak, miszerint az egységes Németországnak Napoleon ohaja szerint Berlin lenne a központja, mely vágy ha teljesednék, ez a porosz politikával bizonynyal nem jönne ellenkezésbe. Ide czéloz levelében ez uttal is Napoleon, ki azon orvost juttatja eszünkbe, amelyik betegének alig tapogató meg ütérét, már is tudja: hányat ütött az óra s készséggel ajánlja nekie szolgálatát, a két nagy nép szövetségének előmozdítását illetőleg. Különböen ovatosságot ajánl s azt igyekszik megértetni, mily káros lenne a jelen körülmények közt az európai, de különösen a német érdekekre nézve a háború. Ő részéről — mint mondja — minden erejéből ellentállana ily harcznak, mely véleményben Anglia is osztozik. Végül e szavakkal végzi a kérdéses levelet: „Egyesítsük tehát törekvéseinket s ekkor, — mint remélhetem — semmi sem fogja

megzavarni Európa békéjét, főképp ha Felséged, — mikint nekem Badenben monda — ép oly élénken ohajtja, mint én, annak fenmaradását. S Felséged meg fog engemet előzni azon szerencsében, hogy a békét két háboru árán nem kelle megvásárolni.“

Alig terjedett szét Európába a nevezetes röpirat, mely a jövő titkának fátyola alól némi sugárt látszék vetni szemünk elé, midőn siettek táviratozni Párisból, hogy fenemlített röpirat hamis, melynek folytán annak kiadója (mivel szerzője nem akad) a császár által irt levelet szövéen röpiratába, perbe fogatott, mely állítólag „elferdítve“ tételt közzé.

De ez csak fogás, hasonló ahhoz, mint midőn az embernek érdekében van, valakinek valamit tudtára adni, de csak úgy a más szájával s nehogy távolról is gyanítsák, mikép a más köpenyével takarózt: kapja magát és épen azt korholja a világ előtt, aki sajátlag szószólója volt; ámde suttymban vállát megveregeti a szószólónak mondván: „Ember vagy öcsém! csak máskor is így tégy, — lesz rád gondom.“

Az „Opinion Nationale“ (mely mint tudjuk Napoleon herceg érdekeinek közlönye,) egy cikkkel áll elő, melyben Ausztriának, mint igazi jóakarója mutatva magát, ajánlja s tanácsolja, miszerint engedné át azt a Velenczét s vegye érte cserében Boszniát és Herczogovinát. Csakhogy e baráti tanács ugytetszik, mintha csapó-tör lenne, melyben ingerlő csalétek csiklándoztatja a szemet, hogy a kiszemelt áldozat megejtethessék. Ugy látszik még azonkívül, hogy e cikket illetőleg az is tekintetben van véve, hogy mi nem tetszik Oroszországnak. Mert tudjuk, mily rég ápolt ohaja az oroszoknak keletfelé terjeszkedni, aminek elérése pedig ismét nehezebb föladat lenne, miután egy megerősödött állam a Dunamentében az ilyesmi törekvéseknek hathatós gátul szolgálandna. Ha tehát Ausztria, kísérletet találna tenni, Velence helyett Herczogovina és Bosznjáországot venni kárpótlásul, bajosan állaná meg a muszka, hogy ily szándékot minden erejéből meggátolni ne igyekezzenek. Az „Opinion Nationale“ a Napoleoni dák e lapja pedig úgy látszik, oly háboru megkezdésére nógatja Ausztriát, mely ellen Oroszország is a lehető módon osztolni fogja. Lehet, — így szól a cikk — hogy Oroszország tiltakoznék a

velencei csere miatt, ugyde Ausztriának nincs mitől tartania, miután ekkor Olasz, Francia és Angolországnál védelmet talál. A cikk utósorai pedig oda mennek ki, hogy száz szónak is egy a vége, — engedje át Ausztria Velenczét minden áron s vegyen magának más területi kárpótlást, mely becsületére válik. Van-e szebb tette uralkodónak — ugymond — mint az, midőn bizodalmit megszilárdítani törekszik s amellet elegendet tesz az igazság és emberiség igényeinek.

Csakhogy az „Opinion“ jóltudja ám, hogy az a Herczogovina és Bosznia, olyan vagyonhoz hasonlítana akkor, mely már tulterhelve volt betáblázással s a vevő csak akkor hüledezik, midőn daczára annak, hogy a váltságot letette, s mindamellet egy batkáig szépen kimosdatik a jószágból a régi hitelezők által s koppan a szeme.

Mennyire fogadtatik el a javalata az „Opinion“nak: a közel jövő tanubizonyságot teend erről.

Nem mellőzhetem még, fentebb említett „Opinion“ egy újabb cikkének felemlítését. Azon cikk ez, mely az orosz politikai pártokról szól. Őt párt létezik Oroszországban, — mint mondja — s ezek közt a leghatalmasabb s legnépszerűbb a szláv-demokrata-párt, mely csehek, lengyelek és oroszokból áll, mely a czárnak saját önkénye szerint való kormányzatát korszerűtlennek tartja s tulajdonkép oda pontosul a kívánsága, mikép a czár, mint az orosz nemzet feje a különböző szláv nemzetek fejedelmeivel egyetértőleg határozza el, a felforgó jelentékeny kérdéseket a külpolitika ügyében; továbbá, hogy a szláv szövetség minden tartománya önálló legyen, birjon népszavazattal s élén oly főnök legyen, kinek a népjogi elv, hitvallása.

Nem lesz talán minden érdek nélkül, ha elbeszélem kedvespolgártársaimnak, mit mond a „National Verein“ (nemzeti egyesület) heti lapja Ausztria felől. Tudjuk, miszerint Schmerling miniszternek törekvése oda irányult, hogy az osztrák birodalmat a februári pátenis szerint egységes osztrák birodalomná kovácsolja össze, vagyis, ne legyen Magyar, Erdély, Horvát, Csehország stb. hanem legyen ezekből összeolvasztva egy „osztrákországi“, melynek jogai és törvényei majd csak elkészülnének a rájkiszáratban. Ezen törekvést érintett heti közlöny meghiusultnak tekintti, mi több még

Bécsben sem remélik a sikert, mely azt koronázná s azt állítja, hogy a februári pátenssel Schmerling miniszter ur is bukni fog, egy nagy ember, kit egyedül vélnek hivatottnak az osztrák birodalom megmentésére; s azzal fejezi be mondókáját, miszerint „Ausztia nem vakutczába, hanem valóságos farkasverembe esett.“ Abból pedig mint jól tudjuk nem könnyűszerrel lehet menekülni.

Külföldi újdonságok.

* Varsói távirati tudósítás szerint, Lengyelország ostromállapotba tétele. Varsó téreit katona sátrak lepik el s a nemzeti színek s gyászjelek viselése s alkalmazása el van tiltva. E körülményből nyilván látszik, mikép a lengyelországi helyzetek a legkényesebb ügyek közé számíthatók, melyeknek megoldása aligha sikerülend vérontás nélkül. Az oroszországi viszonyok is mindinkább aggasztóbb fordulatot kezdenek venni. A pétervári egyetemet bezárták, mivel az egyetem főgondnokának egy kis macskazenét akartak adni. Ez alkalommal több tanuló befogatott. Általában egész Oroszországban nagy az izgatottság. A királyványok falragaszokban egymást érik, melyek az orosz értelmiséget hathatós ékesszólással üsztönzik, hogy minél erélyesebben lépjen fel a kormány ellenében.

* A „Herald“ című lap most afelett elmélkedik, mily üdvös lenne, ha az osztrák-porosz szövetség létre jöhetne. Ámbár nem szeretne — úgy mond — sem Magyarországon, sem Velenczében porosz hadakat látni, mert é politika nagyon erőtetelt s időnkivüli volna, mely teljességgel nem szülhetne jót. Hanem inkább erkölcsi támogatást ohajtaná, melynek szerinte azon eredménye lenne, hogy az európai zavarok lecsillapulnának s a mindenütt „rendetlenséget okozó franczia beavatkozás“-nak eleje vethethetnék s a pápai hatalom kérdésének megoldása is könnyebbszerrel s hamarabb eszközölhető lenne.

* Nápolyi hírszerint Cialdini, az ottani kereskedelmi kamara pompás diszkarddal tiszteli meg, amiért a közcsendet és bátorságot helyreállítja az országban.

* Ragusából írják okt. 14-ről, hogy a törökök e hó 12-én Montenegróba beütöttek

Lukovot megtámadták, 15 montenegrói megölték, többen pedig megcsónkítottak.

* A „Constitutional“ szerint a porosz királyhoz így szólt a francziák császára elváláskor: „Csókolja meg ön gyermekét nevemben.“ Egerszermind azt is hirli a nevezett lap, mikép a porosz király kíséretében volt tisztek, az elbucsusás alkalmával, Napolennak kezet csókoltak. Megcsókolák e szerint Europa egyik legnagyobb férfjának kezét, azt a kezet, mely áldást osztogathat Europa népeinek és ahol szükségét látja sujtoló erejét is gyakorolhatja.

* Nozerai tudósítás szerint az olasz hadügy-miniszter a vitézsége által fényes hirben álló magyar legio több tagját különböző jutalmakban részesíté. Így például Ihasz ezredes és Girczy őrnagy a szavójai érdemkeresztet kapták. Azonkívül 16 katonaiérdemjel osztatott ki, a magokat kitüntetett magyar tisztek és közhazafiak közt. Megemlítettnek ezek közt Krisztiány és Somlyai századosok, kik az avelinói csata alkalmával rettentetlen vitézséget fejtettek ki.

* Hire kelt, hogy Garibaldi oda hagyta Caprerát, hol családi körében egy idő óta a béke malasztjait élvezé. Némelyek állítása szerint Genuába ment a magyar menekültek főnökeivel értekezni, mások szerint pedig a török határookra tett egy kis kirándulást. Érdemel-e s melyike e híreknek hitelt: közelebb megtudandjuk.

* A kölni lap turini levelezője írja, hogy Rikassoli újból sürgeti a római kérdés megoldását, melyen már oly nagy a görcs, hogy alkalmassint karddal kell ketté vágni.

* Turinból írják e hó 11-ről, hogy Cialdini tábornok, kérelmére véglegesen elbocsáttatott s helyébe a nápolyi főparancsnoksággal Lamarmora tábornok bízott meg.

* Konstantinápolyi tudósítás szerint a szultán 10 albániai új ezred felállítását rendelte meg a szerb határookra. Omer pasa pedig állítólag kegyét vesztette.

* A hollandi király elfogadására Compiegneben és Párisban nagyszerű előkészületeket tettek.

* Franciaországban újból 6 könnyű lovas ezredet állítanak, melyeket arab paripákkal fognak ellátni.

*

* A chinai császár is elköltözött ez árnyékvilágból s helyébe Kong főherceg foglalta el az uralkodói széket.

* Görögországból is izgatottság felől értesülünk. Atheneben az utczákon falragaszokban fenyegettetik a királyt azon esetre, ha örökösét nem nevezne ki visszatérte után s a nemzetörökséget rögtön fel nem állítja. A sok oldalról emlegetett forrongás után valóban isten csodája, hogy a kivetett kanóc még lobbot nem vetett.

Hazai hírek.

* Kolozsvár város tanácsához a napokban rendelet érkezett, melyszerint a bélyegilletéki díjak az egy év óta kiállított hivatalos iratok után utólagosan beszédessenek s beadassanak, mert ellenkező esetben a tanács tagjain fognak behajtatni.

* A szabolcsmegyei királyi biztos Sándor András úr írásban meghagyta az alispánoknak a bizottmány feloszlatását.

* Pest város tanácsa folyó évi október 15. és 16.-kán zárt tanácskozmányt tartott, hirszerint az egész tanács le fog mondani.

* Aradmegye bizottmánya egy kanczelláriai leirattal feloszlattatott, királyi biztosul Hofbauer úr van kinevezve.

* A horvát országgyűlés feliratát legfelsőbb helyre vivő küldöttség b. Kuzlan, az országgyűlés másod alelnöke és Kraljevics Frigyes, októberhó 9.-kén elfogadtatott ő felségétől. B. Kuzlan ő felségéhez horvát nyelven tartott megszólítással átadta a három-egy királyság kívánalmát, az alkotmányos törvényeik biztosítására célzott feliratot. — Melyre ő felsége, német nyelven következő választ adott: „Az ohajokat, melyeket a horvát-szlavon nép nevében nyilvánítottak előttem, érett megfontolás alá veszem s e szerint küldöm meg legközelebb választomat.”

A terjedelmes feliratról itt közlöm épen magára az 1860-dik évi október 20.-ki diplomára vonatkozó részt, melyből kilátszik miképen fogadtatott már maga a három-egy királyság által is az országgyűlést egybehívó alap.

„Szívesen tekintenők e diplomát oly állami tényül, mely a három-egy királyság nemzetének visz-

szadja alkotmányát s minden ezen épülő állami jogait, mert ha van nemzet, mely alkotmányát saját hibáján kívül veszítvén el, teljes joggal kívánhatja, hogy az alkotmányosság visszatértével általában neki is adassék vissza alkotmánya, mégpedig egész terjedelmében és teljes jogerejével: úgy ez bizonyosan a három-egy királyság nemzete, mely állami függetlensége és nemzetisége védelmére 1848-ban fegyvert ragadva, ez által felséged trónját is védelmezte; a legfelsőbb diploma tartalma azonban másra tanít minket s mi annál fogva benne csak az uralkodói kötelesség oly tényét láthatjuk, melyből a 12 évi önkény megszűnésének kellene következni s mely által e királyságok alkotmányos jogának folytonossága ismertetett el.

Felséged ugyanis saját teljhatalmából elrendeli, hogy a kérdéses diploma állami alaptörvény legyen, holott pedig a mi leglényegesebb jogaink, a vagyonunk és vérünk feletti rendelkezés joga, ugyszintén más épen oly fontos állami feladatok a mi tudtunkon és beleegyezésünkön kívül egy merőben idegen törvényhozó testületre ruháztatnak át.

Ily egyoldalú és önkényes rendelkezés azonban teljesen ellenkezik a legmagasb uralkodóház és a három-egy királyságbeli nemzet között 1527 és 1712-ben kötött állami szerződésekkel; ellenkezik a többször emlegetett 1690 — 91-diki 12. törvénycikkkel, melyhez képest a törvényes uralkodónak csak közösen az országgyűlésen egybegyűlt nemzettel van joga törvényeket magyarázni, változtatni és megszüntetni. A diploma ugyan szintén hivatkozik a *pragmatica sanction*ra, minthogy a teljhatalomra is hivatkozik, saját magában nyilvános ellenmondást foglal, mert *pragmatica sanction*ok, mint kétoldalú alapszerződés, minden teljhatalmat kizár. Ebből következik, hogy a három-egy királyságra nézve törvénytelen és érvénytelen bárminemű határozat, melyet nem a három-egy királyság országgyűlése hoz s nem a törvényesen alkotmányos király szentesít.

A törvényhozás, melyet mi alkotmányunk erejénél fogva gyakoroltunk, koránsem szorítkozik csak néhány tárgyra, de kiterjed mindenre, ami általában a közjoghoz tartozik, valamint minden egyéb legfontosb állami feladatokra, amint ezt feljebb már bebizonyítottuk.

Említettük azt is, hogy közjogunk értelmében

a három megye királyság a nem-magyar tartományokkal sohasem állott reál-kapcsolatban, de viszonyaink csak a közös uralkodóban és közös dynastiában érintkeztek. Ennek megegyezhetetlen bizonyosságai azon állami szerződések, melyeket eléink a szerencsésen kormányzó uralkodóházzal, még pedig egyesegyedül ezzel, 1527 és 1721-ben, magok szántából, mint független nemzet, kötöttek. Ezt azon világos kikötéssel tették, hogy minden addigi jogait s azon független állami helyzetüket megtartják, melylyel azon szerződések korában birtak s csakugyan nincs egyetlenegy közjogi határozat sem, melynél fogva e királyságoknak azon közjogi állása és viszonya az említett tartományokhoz jogilag megváltozott volna, holott ellenkezőleg a három megye királyságnak önállása és függetlensége újabb időben is, nevezetesen Magyarország s a három megye királyság 1790. 12-alaptörvénycikkely által világosan és ünnepélyesen elismertetett és megerősített. Végre a dalmát, horvát és szláv királyságoknak ősei, már a nemzeti királyok idejében fenállott alkotmánya jogilag soha meg nem szakadt, hanem e királyságok szükségéhez s az idő igényeihez mindenkor saját törvényhozásunk útján függetlenül alkalmaztatott.

Ennél fogva oly tárgyakat, melyek törvényhozásunk hatáskörébe tartoznak, nem is engedhetünk át oly törvényhozó testületnek, mely tukmálás folytán keletkező, nem nyújthatja nekünk oly biztosítókat, melyekkel szerződéseken alapuló saját alkotmányunkban birunk, — miért is az 1860. okt. 20-diki diplomában még ezenfelül csak a három megye királyság közjogának s alkotmányának megsértését láthatjuk.

Ezen, nagyjából a jog szempontjából fölvilágosított érvekhez még néhány politikait csatolunk. Csaknem kétszáz éve, hogy Bécsben bizonyos kormánypolitika irányai tűntek fel, mely csekély okból keletkezve, minden fokon keresztül utat tör magának s a körülményekhez képest majd nyíltan, majd titkon halad célja felé.

E politikát nem jelelhetjük meg másként, mint, ha azon állami gondolat kifejezésének nevezzük, melynek titkos ármánya az, hogy az osztrák birodalom különféle királyságai, tartományai és népei egy formába szoríttassanak, így összpontosított erőik oly céloknak és érdekeknek rendeltessenek alá,

melyek nem a nevezett királyságok, tartományok és népek többségének céljai s érdekei s ezek nem is lehetnek.

Ez állami gondolat közvetlen következtetése az volt, hogy a sújponot a birodalman kívül, még pedig ott keresték, hová az osztrák tartományok kisebbsége még most is politikailag kapcsolva van.

Ezen, a birodalom királyságainak s tartományainak állami rendezetével s természetsszerű rendeltetésével homlokegyenest ellenkező politika, merőben egyenlő intézményeket készített valamennyi királyság és tartomány számára, minden tekintet nélkül arra, hogy ez intézmények a különféle népek önálló életét megsértették, rájuk nézve tehát csak veszélyesek lehetnek.

E politika a legutóbbi 12 év azon vészteljes önkényi kormányrendszerében érte tetőpontját, mely valamennyi nép által egyhangulag elítélve, minden erőlködés ellenére nem áldást, csak romlást hozott a birodalomra.

E politikát nem csak soha el nem ismertük, sőt mindenkor tiltakoztunk ellene s most is kötelességünk, ellene — bármi alakban jelenjék is meg — fölszólalnunk.

Ő felsége, Sokcsevics b. altábornagy útján tudatta a horvát országgyűlés tagjaival, ez országgyűlésnek november 1-ig való elnapolás feletti rendeltet, mely is ott kellemetlen behatást tett, mert igen alapos következmény lehet ez előzmény után a teljes feloszlás. Zágrábban rebesgetik, hogy több országgyűlési tag, október közepén összegyűlni szándékozik előleges értekezés végett. — Talán csak nem gondolnak óvástételre?!

* Gróf Apponyi a napokban Pestre érkezett vissza, országbirói hivatalát elfoglalandó.

* Az erdélyi ideiglenes főkormánysszék, az országgyűlést egybehívó leirat ellen óvást tévén: a válasz a napokban érkezett le, melyben csak annyiban történt változtatás, mennyiben az erdélyi országgyűlés megnyitásának határideje november 4-ről ugyanazon hó 25-kére halasztatik.

* Aradon, október 6-kán, az 1849-dik évben kivégzett magyar fővezérekért ünnepélyes gyászistenisztelet tartatott, a nagybecskereki temetőben.

— DG —

Hunyadi László végszavai.

Nagy Ferencztől.

Ha majdan lesújt és tipor
Önkény hatalma engemet, —
Vagy a börtön magába zár,
Vagy a bakó keze temet.

Nem élttemért, a nemzetért
Sohajtok égre nézve fel,
Hogy nagy legyen hatalmas és
Csatán ellen ne sujtsa el.

Ne rontsa a rokon keze
Duló belháboru miatt,
Ne önkény és jogbitorlás
Igazgatás örve alatt.

Szeresd óh népek Istene,
Szeresd ez árva nemzetet,
En legyek utolsó a ki
Bakó kéz alatt elveszett!

Ki mint vet, úgy arat!

— Népies elbeszélés. —

Szép Magyarországnak két szomszédos mezővárosa az, mely ezennel elbeszélésünk tárgya lesz. Mintán a tiszta valót olvassák kedves polgártársaim; — tartván azon példabeszéd következményétől, „szólj igazat betörík a fejed“ — nem fogom e két várost valódi nevén nevezni, hanem mintán ez különben is egyre megy: nevezzük el mindenikét e helységeknek tetszésünk szerint. Legyen tehát az egyik Agyagod, a másik Homokhát.

Agyagod arról lett nevezetes, hogy lakosainak erkölcsi mivelődése s anyagi jóléte, gazdasága évenként szembetűnőleg gyarapodott, míg Homokhát lakosai mindinkább pusztulni kezdtek vagyoni s erkölcsileg is tapasztalhatólag süllyedni kezdtek lefelé.

Ha idegen embert e két városon vitte utja keresztül, nem győzött eléggé bámulni a felett, mily isten csodája, hogy amíg Agyagodon a lakosok élénk vidor tekintetéből testi és lelki meglegeedés és értelmesség sugárzik ki, addig az alig egy hajításnyira fekvő Homokhát lakosai arcán az elégtelenség, vagyoni és erkölcsi szegénység s os-

toba butaság útjé fel csalhataian bélyegét. Pedig épen nem kell ám gondolni kedves polgártársaim, hogy Agyagodnak jobb, termékenyebb földje lett volna, mint a vele tőszomszédságban levő Homokhát népe egész álló napon, csakugy lába szárán csapkodta a legyet. Dolgozott biz az, úgy ahogy, de nem volt sikere, mert csak úgy munkálkodtak, mint ősei akik a török uralom alatt élve, egész éven át csak két garas adót tartoztak fizetni s nem gondolkodtak meg a homokhátiak, hogy ugyancsak meg kell ám fogni a dolognak mind a két végét, hogy csupán a mostanság fenálló szinte crejét haladó adójukat teljesíthessék.

Mi lehetett tilka tehát annak, hogy amíg Agyagodon az áldás oly szembeötlőleg látszott: Homokhát sehogy sem boldogulhatott. Mindjárt meglátjuk kedves polgártársaim, ha nem sajnáljuk azt a kis fáradságot s betekintünk Agyagodra a derék városi jegyző házához, hol egy csinos szobában terített asztal előtt két férfi ül. Előbbök jóféle gözölgő ételt tett épen fel egy fürge, piros pozsgás menyecske, egyszersmind egy jó üveg italt, melynek színéről előre gyaníthatjuk, hogy legalább is diószegi bakator.

Az egyik férfi, ki ezüst gombos finom posztóju dolmányban volt: Agyagod város érdemes jegyzője s a másik, ki kopott folto ruhájában borzos fejével, inkább valami garabonczyás deákhoz hasonlított, (talán kitalálták már kedves polgártársaim) Homokhát jegyzője volt. Amaz a hét bő — ez a hét szűk esztendőhöz hasonlított. Mindegyik városa állapotának bélyegét viselte magán.

— Ugyan kedves Kolléga ur, kezdé a homokhátii jegyző, midőn a jó ebéd s különösen a felséges bakatorbor kissé bizalmasabbá tevén, kezdé nyelve kerekét megoldani, — ugyan mondja meg nekem, honnan van az, hogy ezek az agyagodi lakosok mind oly értelmes okos emberek s azonkívül oly jól áll az ágyok szalmája, míg a homokhátiiak, daczára annak hogy csakoly termékeny földjök van, oly ostoba és buták s ugyszólván koldusok? Ezt szeretném én ha valaki nekem megfejtene.

Az agyagodi jegyző jól érté, hogy ez a valaki, senki más mint ő, imig válaszolt kollégájának:

— Hja! kedves barátom, annak nem oly ne-

héz a megfejtése, mint némely ember gondolja. Eredjen szóba akárki is az agyagodi lakosok bármelyikével, azt fogja tapasztalni, hogy sorsával megelégedett, értelmes okos ember s nem szorul a mások emberségére. Honnan van ez? mindjárt megmondom. Volt e városnak egy böcs jegyzője, (épen az én eldődöm) ki átlátta, hogy sok nem úgy megy itt, mint voltaképen megkívántatnék s mindig azon törte fejét, mikép lehetne a hiányokon aszerint segíteni, hogy ezáltal a város java előmozdittassék? Széltékintett a lakosok közt s azt tapasztalta, hogy itt igen sokat lehet tenni s a különben jóindulatu lakosokat saját javukra buzdítani, serkentgetni, csak az igazi hangot találja el valaki, amelylyel reájok hatni lehessen. — Eldődöm értelmes ember vala s hamar kitalálta a dolog bibéjét. Midőn az előljáróság a városháznál épen együtt ült, először is azt hozta fel, hogy az iskolára az előljáróság nagyon kevés gondot fordít. Volt ugyan egy rossz erkölcsű, részeges tanító, ki a város növendékeit tanította volna, de ez csak akkor tanított, mikor neki tetszett. Elbeszélte eldődöm, mily káros az, ha ily körülmény folytán a gyermek, paré módjára nő fel. Ezáltal annyira hatott az előljáróságra, hogy néhány nap múlva már két értelmes tanítóról gondolkozott, kik jövőben a város apró növendékeit taníták s a jó erkölcsökben s isten félelemben nevelék. Később ismét a vasárnapi iskola felállítását indítványozta eldődöm, még pedig olyformán, hogy a város költségéi ne szaporittassanak, az abban való oktatást ő vállalta magára. Ide jártak aztán a jegyzőhöz a falu felserdült leányai s eladóleányai, kiknek ő felolvasásokat tartott a gazdasátról s egyéb hasznos tudni valókról; továbbá a világfolyásáról. Rávette az előljáróságot, hogy a vasárnapi iskola számára hasznos könyveket, gazdasági lapokat s egyéb érdekes olvasmányokat rendeljen meg.

Majd kipuhította azt is, mily termékek honosíthatók meg Agyagodon, melyekből a lakosság legkönnyebben s legtöbb hasznót huzhatna s így még az eddig termékettlennek vélt földeket is haszonvehetővé tette. Néhány év alatt ily intézkedés mellett szemmel látható volt az áldás Agyagodon. Menjen be most kedves kolléga ur bármelyik agyagodi ember házához, az udvaron mindjárt gyümölcsös és veteményes kert mosolyog felé s ha a szo-

bába belép, asztalán olvasókönyv s ujságok hevernek, mint akármelyik papnál. Tudja-e már kolléga ur, miért oly vagyonos és miért oly értelmes okos az agyagodi lakosság? Mert halad a világgal, — olvasgat s minden olvasottat, ha az figyelemre méltó, hasznára igyekszik fordítani.

— Jaj, kedves kollégám, — válaszolt a homokháti jegyző, — mind szép volna ez, de a mi népünket, mely bizony eddigelé nem igen törte magát az olvasással, hogy szoktassuk arra, mikor az ujságok is oly cifra nyelven vannak írva, hogy századik sem érti meg tartalmát?

— Ejh! hát a nép számára irt lapok mire valók? Hiszen, — hogy többet ne említek — ilyen a „Nép barátja“ „Gazdasági lapok“ stb. melyek kiválólag a nép számára s értelméhez írottak. A „Nép barátja“ című röpi ára például 8 kr. Hetenkint jelen meg s vasárnaponként a heti munka után örömmel olvasgathatja az ember. Nézzen be kolléga ur a legszegényebb házhoz s azt fogja tapasztalni, hogy nincs olyan ember, ki ne járatná; mert azt teszi fel magában, hogy azt a nyolcz krajczárt okosabb helyre nem is adhatná. Így aztán lehet a lakosságot olvasásra szoktatni.

A homokháti jegyző, mind a begyébe szedte a hallottakat s könnyült kebelével tért vissza, bizton remélve, hogy e beszélgetést hasznosítani fogja Homokháton.

Amint hazaérkezett, másnap előhozta az előljáróságnak a hallottakat.

Ugyde mikép ösztönözzék a népet, mely nincs arra érve, hogy saját javára működjék, példaadás nélkül?

Az előljáróság tehát azt határozta, hogy a város pénztárából bizonyos összeg utalványoztassék, hasznos olvasókönyvekre, jóirányu népies ujságokra, gazdasági lapokra, melyeket a jegyző vasárnap délutánként tartozik a népnek olvasgatni.

A jószándék nem maradt siker nélkül. Az olvasást csakhamar annyira megkedvelték a homokhátiak, hogy seregestől mentek vasárnap délutánként a tanácsházba, hol a jegyző felolvasást tartott. Majd küldöttséget küldött az előljáróság Agyagodra, mely ott a czélszerű gazdálkodást megtekintse s azt Homokháton is alkalmaztassa.

Ime a jópélda használt s a legrövidebb idő alatt feltűnőleg kezd Homokhát átalakulni, sőt minden dicsekedés nélkül állithatom, hogy Homokhát közönsége, mely eddig többre becsülte Iczik zsidó torokkarczólo rossz bórát, mint a világ valamennyi hasznos olvasmányát: jelenleg a Vasárnapi ujságot 12 példányban, a Gazdasági lapokat 8 s a Nép barátját — mely leginkább a nép értelméhez van írva s legolcsóbb 75 példányban járhatja.

Ebből az a tanulság, hogy a nép, hajlik a jóra, nemesre és szépre, csak a módot kell eltalálni, melylyel rájuk hatni lehessen.

Kedves polgártársaim! ebből azt tanuljuk meg, hogy ne sajnáljuk azt a néhány krajczárt, melyet a hasznos és üdvös olvasmányokra kiadunk, hogy be ne tejesedjék a szentírás amaz igéje: „Elvész az én népem, mivelhogy tudomány nélkül való.“ — Aki olvas, mindig tanul olyat, mit hasznára fordíthat annak idejében. Példa rá Homokhát városa, mely a bölcs intézkedés folytán ma holnap oda emelkedik, hol bármelyik város áll hazánkban értelmiség s vagyonosság tekintetében. III. I.

(a homokháti lelkész. *)

Debreczeni színház.

A múlt számban említve volt, mikép Egressi Gábor hírhedett színművészünk, okt. 4-én „Egy pohár víz“ című vigjátékban ez alkalommal utolsó fölléptekor — „többszöri dörgő éljenzésen kívül egy pompás ezüst serleggel is tiszteltetett meg.“ Ez mind igaz, de tudnunk kell, hogy amikor Zöldy Rózsa kisasszony ez ajándékot átnyújtotta, a tapsvihar közül nem lehetett tisztán kivenni eme mondatát: „fogadd pályatársaidtól e szerény emléket, — kívánjuk, hogy ragyogj még sokáig művészetünk egén, mint annak legfényesebb csillaga.“ Igen, — tehát méltó itt utólagosan a megjegyzésre az, „mikép derék pályatársai voltak

*) Ez elbeszélést a homokháti lelkész ur egy szívelyes levélmellett küldé be hozzám, azon kéréssel: adnék helyt e kis munkájának röpvemben, melyet is, annyival nagyobb örömmel teszek közzé, mivel tudjuk, hogy „a példa vonz.“ Egyszersmind alkalmat veszek magamnak a t. tudós lelkész urat fölkérni, hogy népies érdekű ily jeles cikkeivel jövőre is szíveskedjék röpvimet gazdagítani. B. S.

azok, kik művészetéért ez emlékekkel tisztelték meg, a közönség pedig ki élvezeteért zajos éljennel s tapsviharral jutalmazá meg! . . .

Szombaton okt. 12-én adatott „Örökség“ eredeti dráma 5 felvonásban írta Obernyik Károly, Sajnálattal kell emlitenem, hogy eme jeles (100 db. arannyal jutalmazott) Zöldy, de általában az egész személyzet által melegen átérezve vitt színmű, a szüreti alkalom miatt oly kevés hallgatóságot nyert s hogy azt is az ép ez alkalommal kiütött tűz megzavarta. Közelebb midőn e nagybecsű színmű előadást érend ne mulaszták el megnézni kedves polgártársaim.

Vasárnap okt. 13-án szinte kevés számú közönség előtt adatott „Dalos Pista“ eredeti vigjáték 3 felvonásban, írta Szigligeti.

Hétfő okt. 14-én hasonlóul kevés számú hallgatóság jelenlétében adatott a „Kunok“ című eredeti nagy dalmű, írta Hegyalji, zenéjét Császár György. E dalmű személyei a 30-ik számban már ismertelve vannak.

Kedd okt. 15-én adatott „Falusi egyszerűség“ vigjáték 4 felvonásban, írta Töpfer után Nagy Ignác.

Az ezutáni napokra kitűzött színi előadások a szükségelt ülési változtatások és ujtások miatt elmaradván a színház zárva volt.

A következő napokon, alábbirt színművek fognak adatni:

Szombaton okt. 19-én „A trónvesztett“ 100 darab arannyal jutalmazott eredeti szomorujáték 5 felv. írta Szigligeti. Sztupa Andor jutalmára.

Vasárnap okt. 20-án „Viola“ eredeti népszínmű 5 felv. írta Szigethy.

Hétfő okt. 21-én „Norma“ komoly dalmű 2 felv. Bellinitől. Ez alkalomra ismét előlegesen figyelmeztetem kedvespolgártársaimat, egyrészt számos érdemeket vívott derék hazánkfia Meggyessy Nándor karnagyra, kinek jutulmaul e dalmű adatni fog, másrészt pedig a halhatatlanságot vívott Bellini eme remek művére.

Szombat okt. 26-án Foltényi Vilmos jutulmaul „A valburgi éj“ tüneményes dráma 5 felv.

Ára 8 kr.

Debreczen 1861. Nyomatott a város könyvnyomdájában.